

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/140/2008

KOMU I JAK POMAGAĆ? POMOC SPOŁECZNA W OPINII POLAKÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2008

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
12 października 2007 roku

Ostatnie kilka lat to okres, kiedy zauważalnie wzrosła zamożność Polaków. Zmniejszyło się bezrobocie, mniej niż w 2004 roku jest obecnie rodzin żyjących w ubóstwie bądź zagrożonych biedą. W sierpniowym badaniu¹ postanowiliśmy sprawdzić, czy wymienione zjawiska mają wpływ na postrzeganie roli pomocy społecznej.

KORZYSTANIE Z POMOCY SPOŁECZNEJ

Wśród osób biorących udział w badaniu co ósma (13%) stwierdziła, że korzysta lub w ostatnich kilku latach osobiście korzystała z pomocy społecznej, a 15% pytanych przyznało, że z tej formy wsparcia korzysta lub korzystał ktoś z członków ich rodzin. Część ankietowanych (8%) nie otrzymała pomocy społecznej dla siebie lub kogoś z rodziny, choć się o nią starała, a 7% zwracało się do ośrodka pomocy społecznej z prośbą o wsparcie dla kogoś spoza rodziny. Ponad połowa respondentów (54%) zna kogoś, kto korzysta lub korzystał w ostatnich kilku latach z pomocy społecznej, a więcej niż jedna czwarta (27%) zetknęła się z pomocą społeczną w inny sposób. Dwie piąte badanych (40%) nie miało w tym okresie żadnego kontaktu z pomocą społeczną.

W porównaniu z rokiem 2004 zauważalnie przybyło osób, które znają beneficjentów opieki społecznej lub zetknęły się z ośrodkami pomocy społecznej w inny sposób. Wyraźnie mniej niż przed czterema laty jest ankietowanych, którzy nie mieli żadnego kontaktu z tą dziedziną. Wyniki ostatniego pomiaru są pod tym względem bardziej zbliżone do wyników uzyskanych dziesięć lat temu.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (219) przeprowadzono w dniach od 1 do 4 sierpnia 2008 roku na liczącej 1076 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

Tabela 1

Czy w ostatnich kilku latach miał(a) Pan(i) kontakt z ośrodkiem pomocy społecznej? Czy:	Odsetki odpowiedzi twierdzących (wg terminów badań)		
	1998	2004	2008
– osobiście korzystał(a) lub korzysta Pan(i) z pomocy społecznej	15	12	13
– z pomocy korzystał lub korzysta ktoś z członków Pana(i) rodziny	15	15	15
– zwracał(a) się Pan(i) o pomoc dla siebie lub kogoś z rodziny, ale jej nie otrzymał(a)	10	7	8
– zwracał(a) się Pan(i) w sprawie pomocy dla innej osoby, spoza rodziny	7	5	7
– zna Pan(i) osoby, które korzystały lub korzystają z pomocy społecznej	55	43	54
– w jakikolwiek inny sposób zetknął(ęła) się Pan(i) z pomocą społeczną	23	21	27
Osoby niemające żadnego kontaktu z ośrodkami pomocy społecznej	37	49	40

Im niższe dochody *per capita* w gospodarstwie domowym i gorsza ocena sytuacji materialnej, tym więcej osób, które same lub których bliscy korzystają z pomocy społecznej. Beneficjenci opieki społecznej to częściej niż przeciętnie bezrobotni, renciści i robotnicy niewykwalifikowani, częściej też kobiety niż mężczyźni (zob. tabele aneksowe).

KTO W POLSCE POTRZEBUJE WSPARCIA

Wszystkich respondentów zapytaliśmy, jacy ludzie obecnie w Polsce najbardziej potrzebują pomocy. Ankietowani mogli wymienić maksymalnie trzy kategorie takich osób, a ich odpowiedzi odpowiednio pogrupowaliśmy. Należy podkreślić, że poszczególne kategorie często się przenikają bądź dookreślają wzajemnie, tzn. badani opisywali osoby potrzebujące pomocy na przykład jako „emerytów o najniższych świadczeniach”, „dzieci z ubogich rodzin” itp.

W opinii prawie połowy ankietowanych (48%) do najbardziej potrzebujących należą ludzie o niskim statusie materialnym: najubożsi, bezrobotni, bezdomni. Niewiele mniej osób (43%) uważa, że pomoc potrzebna jest ludziom o złym stanie zdrowia, szczególnie przewlekle chorym, niepełnosprawnym. Jedna trzecia badanych (32%) wymieniła jako grupę potrzebującą pomocy osoby w podeszłym wieku, emerytów, a niewiele mniej (30%) – ludzi o specyficznej sytuacji rodzinnej: przede wszystkim rodziny wielodzietne, ale też niepełne i osoby samotne.

		CBOS
Jacy ludzie, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce najbardziej potrzebują pomocy?		
Osoby o niskim statusie materialnym	48%	
w tym:		
• biedni – najubożsi, najmniej zarabiający, mający niskie emerytury lub renty, bez środków do życia	24%	
• bezrobotni	22%	
• bezdomni , mający złe warunki mieszkaniowe	10%	
Osoby o złym stanie zdrowia	43%	
w tym:		
• chorzy przewlekle , nieuleczalnie, niepełnosprawni , inwalidzi	20%	
• chorzy – ogólnie	17%	
• renciści	10%	
Osoby w podeszłym wieku	32%	
w tym:		
• starsi	18%	
• emeryci	14%	
Osoby w trudnej sytuacji rodzinnej	30%	
w tym:		
• rodziny wielodzietne	19%	
• rodzice samotnie wychowujący dzieci , rodziny niepełne	6%	
• samotni, opuszczeni, wdowy	6%	
Dzieci i młodzi	10%	
w tym:		
• dzieci – ogólnie	5%	
• młodzi , studenci, absolwenci szkół, młode małżeństwa	3%	
• sieroty , dzieci porzucone przez rodziców, w domach dziecka	2%	
Osoby wyróżnione ze względu na dotknięcie patologią lub – z drugiej strony – nieuleganie nałogom	5%	
w tym:		
• dotknięci patologią , osoby dotknięte znęcaniem	3%	
• nałogowcy – alkoholicy, narkomani	1%	
• wolni od patologii (najczęściej jako uzupełnienie innej kategorii), np.: „Ci, co naprawdę potrzebują, ale nie na picie alkoholu”	1%	
Inne odpowiedzi		
Niezaradni , słabsi	5%	
Mieszkańcy wsi , małych miejscowości	2%	
Ci, których spotkało nieszczęście, w przypadkach losowych , dotknięci powodzią, suszą, po spaleniu itp.	2%	
Kobiety	2%	
Nikt , nie ma ludzi, którzy nie mogą sobie poradzić	0,5%	
Pozostałe odpowiedzi	1%	
Trudno powiedzieć , w każdej grupie społecznej są ludzie potrzebujący	3%	

* Odsetki nie sumują się do stu, gdyż ankietowani mogli wymienić trzy kategorie potrzebujących pomocy

W opinii co dziesiątego respondenta (10%), pomoc potrzebna jest też ludziom młodym i dzieciom, szczególnie opuszczonym przez rodziców. Nieliczni ankietowani (5%) zwracali uwagę na konieczność pomocy osobom i rodzinom dotkniętym patologią (ofiaram przemocy domowej, osobom uzależnionym i ich bliskim), wśród nich niektórzy (1%) zastrzegali, że pomoc można ofiarować pod warunkiem, że nie trafi ona do osób, które przeznaczą ją na używki. Co dwudziesty respondent (5%) uznał, że należy pomagać ludziom słabszym, niezaradnym. Bardzo rzadko zdarzało się, by ktoś odpowiedział, że nie ma potrzebujących pomocy, tzn. ludzi, którzy nie mogą sobie poradzić.

KTO POWINIEN POMAGAĆ POTRZEBUJĄCYM

Przeważająca większość osób biorących udział w badaniu uważa, że pomaganie tym, którzy nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie ze swoimi problemami, to obowiązek przede wszystkim władz lokalnych (82%), a także rządu i powołanych do tego instytucji państwowych (72%).

* Odsetki nie sumują się do stu, gdyż badani mogli wskazywać różne instytucje i grupy osób

Znacznie mniej ankietowanych uważa, że pomocy potrzebującym powinny udzielać fundacje i stowarzyszenia powoływane społecznie (42%), rodzina (40%) czy Kościoł i organizacje kościelne (38%). Jeszcze mniej popularny jest pogląd, że wsparcie powinno być udzielane przez międzynarodowe organizacje charytatywne działające na terenie Polski (20%), ludzi bogatych (20%), przyjaciół, znajomych i sąsiadów (15%) lub związki zawodowe (7%).

Tabela 2

Kto, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim powinien zająć się ludźmi, którzy nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie ze swoimi problemami i potrzebują pomocy? Proszę wybrać z podanej listy te instytucje lub grupy osób, które powinny, Pana(i) zdaniem, pomagać potrzebującym	Odpowiedzi				ogółu badanych
	osób:				
	korzystających z pomocy społecznej (N=139)	bliskich korzystających z pomocy społecznej (N=157)	którym odmówiono pomocy społecznej, choć się o nią ubiegali (N=86)	niemających żadnej styczności z pomocą społeczną (N=434)	
	w procentach*				
Władze lokalne – gmina, samorząd terytorialny	80	82	85	83	82
Rząd i powołane do tego organizacje i instytucje państwowe	74	73	66	76	72
Powoływane społecznie fundacje i stowarzyszenia	42	42	47	41	42
Kościół i organizacje kościelne	38	32	32	40	38
Rodzina	37	43	40	36	40
Międzynarodowe organizacje charytatywne działające na terenie Polski	17	26	20	20	20
Ludzie bogaci, np. przedsiębiorcy, którzy mają pieniądze	23	21	22	16	20
Przyjaciele, znajomi, sąsiedzi	18	16	15	10	15
Związki zawodowe	9	4	10	6	7
Ktoś inny	1	1	-	-	1
Nikt	-	-	-	-	poniżej 0,5%
Trudno powiedzieć	2	-	5	3	2

* Odsetki nie sumują się do stu, gdyż badani mogli wskazywać różne instytucje i grupy osób

Na opinie w tej sprawie stosunkowo niewielki wpływ ma rodzaj lub brak kontaktu z pomocą społeczną w ostatnich kilku latach. Rolę rządu i samorządów nieco mocniej niż przeciętnie akcentują osoby z wyższym wykształceniem, a słabiej – ankietowani najmłodszy. Im wyższe wykształcenie, tym częstsze też opinie, że pomocy potrzebującym powinny udzielać krajowe i międzynarodowe organizacje społeczne. Z lepszą oceną warunków materialnych własnego gospodarstwa domowego wiąże się częstsze przypisywanie obowiązku

pomocy osobom, które nie radzą sobie w życiu, organizacjom kościelnym, a także innym społecznym organizacjom krajowym i międzynarodowym oraz przyjaciołom. Rolę Kościoła podkreślają również osoby najmocniej zaangażowane w praktyki religijne, podobnie jak rolę rodziny, rzadziej z kolei przypisując obowiązek niesienia pomocy rządowi i stowarzyszeniom czy fundacjom. Ankietowani o poglądach lewicowych częściej niż przeciętnie uważają, że wsparcia powinni udzielać bogaci, a deklarujący orientację prawicową częściej podkreślają, że powinno móc się liczyć na pomoc ze strony rodziny (zob. tabele aneksowe).

KTO UDZIELA WSPARCIA LUDZIOM, KTÓRZY SOBIE NIE RADZĄ

Większość ankietowanych (61%) uważa, że obecnie w największym stopniu pomagają potrzebującym władze lokalne (zapewne chodzi o działalność gminnych i miejskich ośrodków pomocy społecznej, z którymi bezpośrednio stykają się osoby potrzebujące wsparcia).

* Odsetki nie sumują się do stu, gdyż badani mogli wskazywać różne instytucje i grupy osób

Ponad połowa badanych (53%) twierdzi, że ci, którzy nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie ze swoimi problemami, mogą liczyć przede wszystkim na pomoc rodziny, a co trzeci jest zdania, że wsparcia udzielają Kościoł i organizacje kościelne (34%), przyjaciele, znajomi i sąsiedzi (34%), a także powoływane społecznie fundacje i stowarzyszenia (33%). Działalność instytucji państwowych w tym zakresie dostrzega jedna czwarta ankietowanych (25%), a międzynarodowych organizacji charytatywnych – jedna ósma (13%). Nieliczni twierdzą, że potrzebujący mogą liczyć na pomoc osób bogatych (6%) czy związków zawodowych (4%). Zdarzają się też respondenci (3%) przekonani, że nikt nie pomaga ludziom, którzy nie potrafią sobie poradzić samodzielnie ze swoimi problemami.

Podobnie jak w przypadku poprzedniego pytania, odpowiedzi były w pewnym, niewielkim stopniu uzależnione od tego, czy i jaki kontakt mieli ankietowani z pomocą społeczną. Różnicowały je ponadto wiek i wykształcenie badanych, ocena własnych warunków materialnych, miejsce zamieszkania, pozycja zawodowa, a także religijność i deklarowane poglądy polityczne (zob. tabele aneksowe).

Tabela 3

Kto przede wszystkim udziela obecnie pomocy ludziom, którzy nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie ze swoimi problemami? Proszę wybrać z podanej listy te instytucje lub grupy osób, które, Pana(i) zdaniem, w największym stopniu pomagają potrzebującym	Odpowiedzi				ogółu badanych
	osób:				
	korzystających z pomocy społecznej (N=139)	bliskich korzystających z pomocy społecznej (N=157)	którym odmówiono pomocy społecznej, choć się o nią ubiegali (N=86)	niemających żadnej styczności z pomocą społeczną (N=434)	
	w procentach*				
Władze lokalne – gmina, samorząd terytorialny	62	51	61	59	61
Rodzina	48	58	50	49	53
Powoływane społecznie fundacje i stowarzyszenia	28	33	36	33	33
Kościół i organizacje kościelne	36	29	39	31	34
Rząd i powołane do tego organizacje i instytucje państwowe	26	22	20	30	25
Przyjaciele, znajomi, sąsiedzi	34	39	33	26	34
Międzynarodowe organizacje charytatywne działające na terenie Polski	15	15	15	12	13
Ludzie bogaci, np. przedsiębiorcy, którzy mają pieniądze	7	10	9	5	6
Związki zawodowe	5	4	8	4	4
Ktoś inny	2	2	0	2	2
Nikt	4	2	5	5	3
Trudno powiedzieć	6	6	4	8	6

* Odsetki nie sumują się do stu, gdyż badani mogli wskazywać różne instytucje i grupy ludzi

Można zauważyć, że między opiniami o tym, kto powinien pomagać potrzebującym, a kto rzeczywiście pomaga, istnieją rozbieżności. Najbardziej pozytywnie w takim zestawieniu oceniani są przyjaciele, znajomi i sąsiedzi, od których pomocy oczekiwaliby o ponad połowę mniej ankietowanych, niż uważa, że rzeczywiście jej oni udzielają. Również w przypadku rodziny odsetek badanych deklarujących, że można liczyć na jej wsparcie, przewyższa procent tych, którzy pomoc uważają za jej obowiązek. Na drugim biegunie znajduje się rząd i instytucje państwowe, od których trzy razy więcej osób oczekuje pomocy dla potrzebujących, niż uważa, że faktycznie jej udzielają. Z rozczarowaniem, choć nieco mniejszym, mamy do czynienia również w przypadku władz lokalnych, ludzi bogatych oraz organizacji społecznych.

Tabela 4

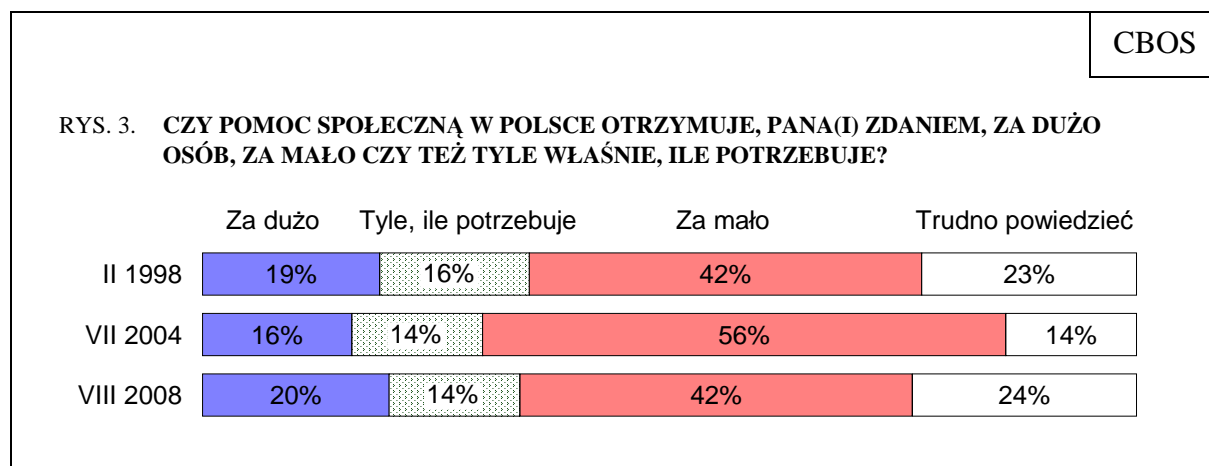
Wskazywane instytucje lub grupy ludzi	Kto w największym stopniu:		
	pomaga potrzebującym	powinien pomagać potrzebującym	Różnica
	w procentach*		
Przyjaciele, znajomi, sąsiedzi	34	15	19
Rodzina	53	40	13
Związki zawodowe	4	7	-3
Kościół i organizacje kościelne	34	38	-4
Międzynarodowe organizacje charytatywne działające na terenie Polski	13	20	-7
Powoływane społecznie fundacje i stowarzyszenia	33	42	-9
Ludzie bogaci, np. przedsiębiorcy, którzy mają pieniądze	6	20	-14
Władze lokalne – gmina, samorząd terytorialny	61	82	-21
Rząd i powołane do tego organizacje i instytucje państwowe	25	72	-47
Ktoś inny	2	1	1
Nikt	3	poniżej 0,5%	3
Trudno powiedzieć	2	2	0

* Odsetki nie sumują się do stu, gdyż badani mogli wskazywać różne instytucje i grupy ludzi

POSTRZEGANY ZAKRES POMOCY SPOŁECZNEJ

Ponad dwie piąte ankietowanych (42%) jest zdania, że pomoc społeczną w Polsce otrzymuje obecnie za mało osób, a co piąty (20%) twierdzi, że za dużo. O tym, że skala opieki społecznej odpowiada potrzebom, przekonanych jest tylko 14% respondentów, a co czwarty (24%) nie potrafi zająć stanowiska w tej sprawie.

Ankietowani, którzy sądzą, że pomoc społeczną otrzymuje za mało osób, są obecnie znacznie mniej liczni niż cztery lata temu (spadek o 14 punktów procentowych). Wyniki ostatniego sondażu są natomiast prawie identyczne z uzyskanymi w pomiarze sprzed dziesięciu lat.

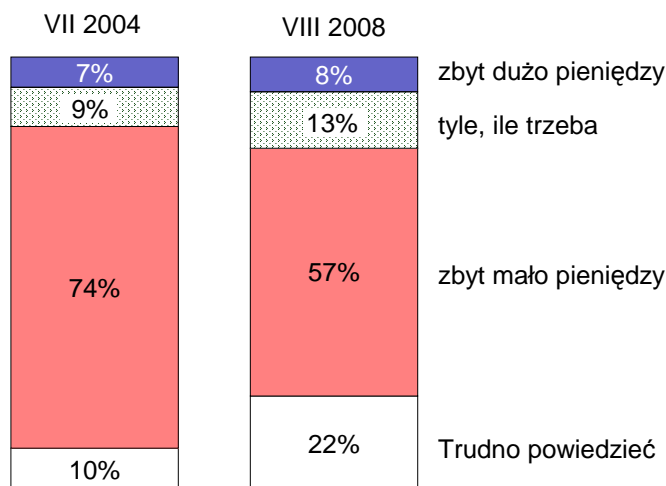

Przekonanie, że pomoc społeczną otrzymuje zbyt wiele osób, jest bardziej powszechne wśród mieszkańców miast średnich i dużych niż wsi i miasteczek. Ponadto opinię taką częściej niż przeciętnie podzielają rolnicy i ankietowani należący do kadry kierowniczej i inteligencji, a także badani o poglądach lewicowych. Z kolei im niższe dochody na osobę w rodzinie i gorsza ocena sytuacji materialnej, tym częstsze opinie, że pomoc społeczna jest za mało rozpowszechniona. Częściej niż przeciętnie twierdzą tak również ankietowani najmłodsi, uczniowie i studenci, bezrobotni, ale też osoby pracujące na własny rachunek poza rolnictwem (zob. tabele aneksowe).

Większość Polaków (57%) uważa, że na pomoc tym, którzy nie są w stanie radzić sobie samodzielnie, wydaje się ze środków publicznych za mało pieniędzy. Przeciwnego zdania jest tylko co trzynasty ankietowany (8%), a co ósmy (13%) uważa, że fundusze na ten cel są wystarczające.

Od 2004 roku opinie na ten temat również się zmieniły – wtedy aż trzy czwarte badanych sądziło, że na pomoc społeczną powinno się przeznaczać więcej pieniędzy. Od tego czasu jednak tylko nieznacznie przybyło osób, które uważają, że środki na ten cel są wystarczające lub zbyt duże, natomiast dwukrotnie wzrosła liczba respondentów, którzy nie mają wyrobionego zdania na ten temat (z 10% do 22%).

RYS. 4. CZY, PANA(I) ZDANIEM, W POLSCE NA POMOC OSOBOM I RODZINOM, KTÓRE NIE SĄ W STANIE RADZIĆ SOBIE SAMODZIELNIE, WYDAJE SIĘ ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH:

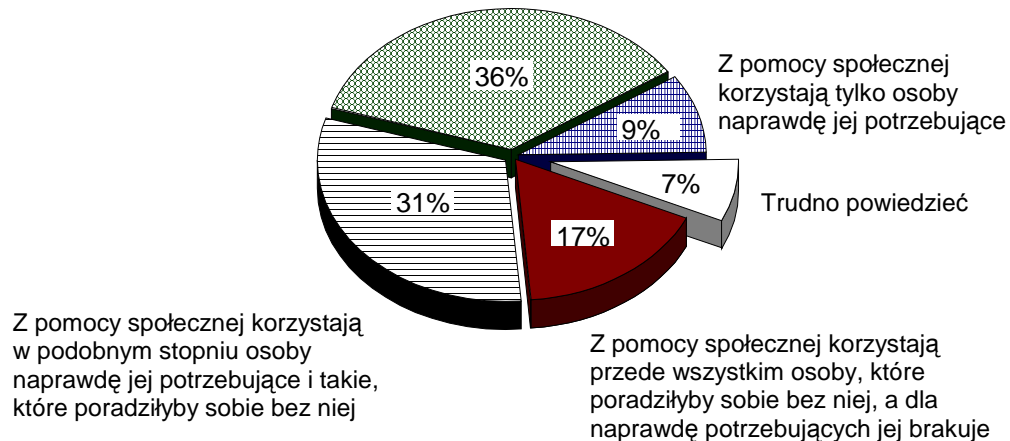

Im niższe dochody *per capita* w gospodarstwie domowym i gorsza ocena warunków materialnych, tym bardziej powszechny pogląd, że środki publiczne przeznaczane na pomoc społeczną są niewystarczające. Znacznie częściej niż przeciętnie opinię tę prezentują również bezrobotni. Z drugiej strony – wyraźnie wyższe od przeciętnych odsetki osób uważających, że na opiekę społeczną wydaje się zbyt dużo, zanotowaliśmy wśród ankietowanych z wyższym wykształceniem i należących do kadry kierowniczej i inteligencji (zob. tabele aneksowe).

Postanowiliśmy również sprawdzić, czy w ocenie ankietowanych środki publiczne przeznaczone na pomoc społeczną trafiają do osób, które rzeczywiście jej potrzebują, a więc czy są wykorzystywane we właściwy sposób. Okazuje się, że mniej niż jedna dziesiąta Polaków (9%) uważa, iż z pomocy społecznej korzystają tylko osoby naprawdę jej potrzebujące. Ponad jedna trzecia badanych (36%) jest zdania, że środki publiczne trafiają co prawda przede wszystkim do takich osób, ale zdarza się, że otrzymują je również ci, którzy potrafiliby sobie poradzić bez takiej pomocy. Niewiele mniej ankietowanych (31%) uważa, że prawdziwie potrzebujący i ci, którzy mogliby się obejść bez wsparcia z publicznych funduszy, korzystają z pomocy społecznej w podobnym stopniu. Co szósty respondent (17%) zgodził się z opinią, że z pomocy społecznej korzystają przede wszystkim osoby, które poradziłyby sobie bez niej, natomiast naprawdę potrzebujący jej nie otrzymują.

RYS. 5. **JAK PAN(I) OCENIA, CZY Z POMOCY SPOŁECZNEJ W POLSCE KORZYSTAJĄ PRZED E WSZYSTKIM OSOBY, KTÓRYM RZECZYWIŚCIE JEST ONA POTRZEBNA, CZY TEŻ RACZEJ TAKIE, KTÓRE PORADZIŁYBY SOBIE BEZ NIEJ?**

Z pomocy społecznej korzystają przede wszystkim osoby naprawdę jej potrzebujące, ale zdarza się, że otrzymują ją również ludzie, którzy poradziliby sobie bez niej

Przekonanie, że pomoc społeczna nie trafia do potrzebujących, lecz przede wszystkim do tych, którzy poradziliby sobie bez niej, częściej wyrażają kobiety niż mężczyźni, ponadto jest ono tym częstsze, im gorsza sytuacja materialna badanych (zob. tabele aneksowe).

Opinie o tym, czy środki publiczne przeznaczone na pomoc potrzebującym są wystarczające i trafiają do odpowiedniej liczby osób, a także czy pomoc otrzymują rzeczywiście ludzie potrzebujący, w znacznym stopniu zależą też od tego, czy ankietowani mieli styczność z systemem pomocy społecznej. Szczególnie wysokie odsetki osób przekonanych, że na ten cel wydaje się za mało i pomocą obejmuje zbyt wąski krąg osób, a z drugiej strony – że pieniądze trafiają do rzeczywiście potrzebujących, są wśród respondentów korzystających dawniej lub obecnie z pomocy społecznej, a także tych, którym jej odmówiono mimo starań.

Tabela 5

Oceniane stwierdzenia	Odsetki badanych zgadzających się z poniższymi stwierdzeniami wśród				ogółu badanych
	osób:				
	korzystających z pomocy społecznej (N=139)	bliskich korzystających z pomocy społecznej (N=157)	którym odmówiono pomocy społecznej, choć się o nią ubiegali (N=86)	niemających żadnej styczności z pomocą społeczną (N=434)	
W Polsce na pomoc osobom i rodzinom, które nie są w stanie radzić sobie samodzielnie, wydaje się ze środków publicznych:					
– zbyt dużo pieniędzy	9	6	6	9	9
– zbyt mało pieniędzy	72	63	67	50	57
Pomoc społeczną w Polsce otrzymuje:					
– za dużo osób	18	21	19	17	20
– za mało osób	52	44	57	36	42
Z pomocy społecznej w Polsce korzystają przede wszystkim:					
– osoby naprawdę jej potrzebujące*	49	48	52	40	45
– osoby, które poradziłyby sobie bez niej**	44	28	45	49	49

* Zsumowane odpowiedzi „Z pomocy społecznej korzystają tylko osoby naprawdę potrzebujące” i „Z pomocy społecznej korzystają przede wszystkim osoby naprawdę potrzebujące, ale zdarza się, że otrzymują ją również ludzie, którzy poradziłoby sobie bez niej”

** Zsumowane odpowiedzi „Z pomocy społecznej korzystają w podobnym stopniu osoby naprawdę jej potrzebujące i takie, które poradziłyby sobie bez niej” i „Z pomocy społecznej korzystają przede wszystkim osoby, które poradziłyby sobie bez niej, a dla naprawdę potrzebujących jej brakuje”

OPINIE O FORMACH POMOCY UDZIELANEJ ZE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH

Grupa badanych sądzących, że pomoc społeczna powinna być udzielana tylko najuboższym (46%), jest zbliżona do liczby przekonanych, że powinien otrzymać ją każdy, kto przeżywa trudności, z którymi sobie nie radzi, niezależnie od swojego statusu majątkowego (50%). Podzielone są także opinie dotyczące długości okresu korzystania ze środków publicznych i wysokości zasiłków – prawie połowa ankietowanych (46%) twierdzi, że pomoc społeczna nie może być zbyt znaczna i powinna kończyć się tak szybko, jak to możliwe, żeby ludzie do niej nie przywykli, i prawie tyle samo osób (47%) uważa, że powinna ona być znaczna i długotrwała, obliczona na niesienie pomocy ludziom tak długo, jak długo sobie nie radzą. Znacznie bardziej sprecyzowane stanowisko zajęli respondenci, oceniając, czy korzystanie z pomocy społecznej jest czymś naturalnym i może przytrafić się

każdemu (z tym poglądem zgadza się 85% badanych), czy raczej czymś wyjątkowym, czego należy się wstydzić (10%). Przeważająca większość ankietowanych (74%) uważa też, że pomoc społeczna powinna być oferowana przede wszystkim w formie konkretnej pomocy rzeczowej lub różnych usług odpowiadających indywidualnej sytuacji. Tylko 16% respondentów sądzi, że powinna przyjąć formę przede wszystkim zasiłków finansowych.

Tabela 6

Jedną z instytucji udzielających pomocy potrzebującym są gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej (opieki społecznej). Udzielają one wsparcia ze środków publicznych osobom i rodzinom, które nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie ze swoimi problemami. Chcielibyśmy dowiedzieć się, co Pan(i) sądzi o pomocy społecznej organizowanej przez państwo i jednostki samorządu terytorialnego (miasta i gminy). Proszę powiedzieć, które z podanych niżej opinii są bliższe Pana(i) poglądom	Odpowiedzi wg terminów badań	
	1998	2008
	w procentach	
Pomoc społeczna powinna być udzielana tylko ludziom najuboższym czy też Pomoc społeczna powinna być udzielana każdemu, kto przeżywa trudności, z którymi sobie nie radzi, niezależnie od tego, czy jest biedny czy nie Trudno powiedzieć	63 35 2	46 50 4
Pomoc społeczna nie może być zbyt znaczna i powinna kończyć się tak szybko, jak to możliwe, żeby ludzie do niej nie przywykli czy też Pomoc społeczna powinna być znaczna i długotrwała, obliczona na niesienie pomocy ludziom tak długo, jak długo sobie nie radzą Trudno powiedzieć	47 48 5	46 47 7
Korzystanie z pomocy społecznej jest czymś wyjątkowym, czego raczej należy się wstydzić czy też Korzystanie z pomocy społecznej jest czymś naturalnym i może przydarzyć się każdemu Trudno powiedzieć	8 89 3	10 85 5
Pomoc społeczna powinna być oferowana przede wszystkim w formie zasiłków finansowych czy też Pomoc społeczna powinna być oferowana przede wszystkim w formie konkretnej pomocy rzeczowej lub różnych usług odpowiadających indywidualnej sytuacji (opiekuńczych, leczniczych, edukacyjnych, doradczych i in.) Trudno powiedzieć	– – –	16 74 10

W ciągu dziesięciu lat, jakie minęły od ostatniego pomiaru, znacząco wzrosło (o 15 punktów procentowych) przekonanie, że pomoc społeczna należy się każdej osobie przeżywającej przerastające ją trudności, a nie tylko najuboższym. Z drugiej strony w niewielkim stopniu (o 4 punkty) ubyło ankietowanych, którzy sądzą, że korzystanie z pomocy społecznej jest czymś naturalnym i może się przydarzyć każdemu.

Opinie, że pomoc ze środków publicznych należy się każdemu, kto jej potrzebuje, niezależnie od jego sytuacji materialnej, są tym częstsze, im młodszy i lepiej wykształceni są ankietowani, a także w im większej miejscowości mieszkają, poza tym częstsze niż przeciętnie również wśród kobiet, uczniów i studentów oraz pracowników umysłowych niższego szczebla i fizyczno-umysłowych. Przekonanie, że pomoc udzielana ze środków publicznych powinna być możliwie nieznaczna i krótkotrwała, jest tym częstsze, im lepiej wykształceni ankietowani, im większa miejscowość, w której mieszkają, a także im wyższe dochody ich gospodarstw domowych i lepsza ocena swojej sytuacji materialnej, ponadto – im mniejsza częstość uczestniczenia w praktykach religijnych. Opinia ta jest też bliższa ankietowanym mającym wysoką pozycję zawodową, deklarującym poglądy lewicowe, a także raczej mężczyznom niż kobietom. Pogląd, że korzystanie z pomocy społecznej to coś naturalnego, co może przytrafić się każdemu, przeważa we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Nieco więcej niż przeciętnie respondentów uważających korzystanie z takiej pomocy za coś wstydlivego jest wśród rolników oraz pracowników umysłowych niższego szczebla. Im lepiej wykształceni są ankietowani, a także im lepsza ich sytuacja materialna, tym częściej twierdzą, że pomoc społeczna powinna być świadczona przede wszystkim w formie pomocy rzeczowej lub konkretnych usług. Ten pogląd ma też szczególnie wielu zwolenników wśród osób o wysokiej pozycji zawodowej (zob. tabele aneksowe).

Prawie nikt nie kwestionuje, że w Polsce są grupy osób, które bez pomocy mogą sobie nie poradzić ze swoimi problemami życiowymi. W powszechnej opinii obowiązek zadbania o potrzebujących spoczywa przede wszystkim na władzach lokalnych i państwowych, a pomoc udzielana obecnie jest przez wielu uznawana za niewystarczającą (choć w mniejszym stopniu niż cztery lata temu), a także często trafiającą nie do tych, którzy jej najbardziej potrzebują.

Opracowała
Joanna SZCZEPAŃSKA

A N E K S

Tabela 1. Odsetki osób, które w ostatnich latach: 1 - osobiście korzystały lub korzystają z pomocy społecznej; 2 - miały w rodzinie kogoś, kto korzystał lub korzysta z pomocy społecznej; 3 - zwracały się o pomoc społeczną dla siebie lub kogoś z rodziny, ale jej nie otrzymały; 4 - zwracały się w sprawie pomocy społecznej dla innej osoby, spoza rodziny; 5 - znają osoby, które korzystały lub korzystają z pomocy społecznej; 6 - w jakikolwiek inny sposób zetknęły się z pomocą społeczną; 7 - nie miały żadnego kontaktu z ośrodkami pomocy społecznej

	1	2	3	4	5	6	7	Liczba osób
Ogółem	13	15	8	7	54	27	40	1076
Płeć								
Mężczyźni	9	14	7	6	53	24	43	510
Kobiety	16	15	9	8	55	30	38	566
Wiek								
18-24 lata	12	22	6	7	60	32	38	156
25-34	18	17	10	4	55	27	35	198
35-44	17	11	7	8	57	28	37	168
45-54	14	15	11	7	60	30	37	170
55-64	10	13	8	9	50	24	42	186
65 lat i więcej	7	10	6	7	44	22	51	198
Miejsce zamieszkania								
Wieś	12	12	7	6	53	24	43	402
Miasto do 20 tys.	20	18	11	6	58	27	37	148
20-100 tys.	14	18	9	10	57	32	36	210
101-500 tys.	11	16	7	7	58	28	37	169
501 tys.i więcej mieszk.	9	11	8	6	43	29	46	147
Wykształcenie								
Podstawowe	15	15	8	6	50	21	43	289
Zasadnicze zawodowe	19	20	11	7	60	26	35	275
Średnie	10	12	8	6	53	27	42	362
Wyższe	6	10	2	11	52	41	41	150
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	5	7	5	11	52	46	35	83
Prac.umysł.niż.szczebla	11	19	3	3	55	26	40	80
Pracownicy fiz.- umysł.	12	10	4	11	63	28	36	103
Robotnicy wykwalifikowani	11	17	8	4	57	22	39	120
Robotnicy niewykwalifik.	21	14	11	7	60	17	39	50
Rolnicy	8	8	5	6	53	17	45	57
Pracujący na własny rach.	8	19	7	13	65	36	33	45
Bierni zawodowo								
Renciści	22	10	11	10	50	30	42	98
Emeryci	6	12	6	5	44	21	50	247
Uczniowie i studenci	9	19	9	9	58	29	40	70
Bezrobotni	38	27	16	3	59	30	26	73
Gospodynie domowe i inni	22	24	24	7	61	37	33	49
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	9	12	4	7	62	33	34	134
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	11	12	6	1	57	27	41	91
sekt. pryw. poza rolnict.	12	16	7	10	56	27	38	259
prywatnym gosp. rolnym	8	9	4	5	52	18	46	71
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	48	28	20	6	81	40	10	47
301-500	26	23	9	5	62	26	32	108
501-900	15	15	9	8	58	28	38	200
901-1200	6	12	4	6	57	20	39	147
Powyżej 1200 zł	5	10	5	5	49	31	41	153
Ocena własnych war. mater.								
Złe	24	23	17	7	61	30	32	231
Średnie	14	14	7	8	55	29	39	444
Dobre	5	11	4	6	48	24	46	401
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	13	17	10	18	55	28	36	80
Raz w tygodniu	12	13	8	4	55	26	39	487
1-2 razy w miesiącu	8	12	4	7	48	24	51	179
Kilka razy w roku	18	19	9	8	58	28	34	194
W ogóle nie uczestniczy	16	17	11	9	51	34	42	136
Poglądy polityczne								
Lewica	13	13	5	6	51	28	39	144
Centrum	16	17	10	7	55	28	37	285
Prawica	9	11	6	6	53	26	41	334
Trudno powiedzieć	15	17	9	8	55	27	42	314

Tabela 2. Kto, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim **powinien zająć się ludźmi**, którzy nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie ze swoimi problemami i potrzebują pomocy? Proszę wybrać z podanej listy nie więcej niż cztery instytucje lub grupy osób, które powinny, Pana(i) zdaniem, pomagać potrzebującym. 1 - Rząd i powołane do tego organizacje i instytucje państwowe; 2 - Władze lokalne - gmina, samorząd terytorialny; 3 - Związki zawodowe; 4 - Kościoły i organizacje kościelne; 5 - Powoływane społecznie fundacje i stowarzyszenia; 6 - Rodzina; 7 - Międzynarodowe organizacje charytatywne działające na terenie Polski; 8 - Przyjaciele, znajomi, sąsiedzi

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	72	82	7	38	42	40	20	15
Płeć								
Mężczyźni	75	83	7	38	38	36	19	14
Kobiety	69	81	7	39	45	43	22	15
Wiek								
18-24 lata	66	71	7	37	51	39	32	20
25-34	76	80	5	38	52	41	22	12
35-44	74	87	9	42	43	39	15	16
45-54	76	88	7	37	43	34	23	9
55-64	70	86	8	40	35	41	16	12
65 lat i więcej	69	81	7	36	29	42	16	20
Miejsce zamieszkania								
Wieś	70	82	6	39	30	43	16	16
Miasto do 20 tys.	74	86	6	41	42	47	18	15
20-100 tys.	72	83	10	36	48	38	19	12
101-500 tys.	71	80	7	37	54	31	31	12
501 tys.i więcej mieszk.	75	81	6	40	50	34	23	17
Wykształcenie								
Podstawowe	72	77	8	31	32	38	16	15
Zasadnicze zawodowe	70	82	7	37	41	43	20	16
Średnie	71	84	8	44	45	38	21	16
Wyższe	79	87	4	40	55	40	27	9
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier.,inteligencja	77	87	4	49	53	42	21	12
Prac.umysł.niż.szczebla	78	81	2	48	47	38	24	16
Pracownicy fiz.- umysł.	74	82	11	48	49	38	21	22
Robotnicy wykwalifikowani	76	86	7	34	43	42	21	15
Robotnicy niewykwalifik.	79	87	12	33	40	30	11	15
Rolnicy	69	90	9	48	36	42	23	15
Pracujący na własny rach.	67	88	7	31	53	26	30	16
Bierni zawodowo								
Renciści	61	87	3	34	35	46	19	17
Emeryci	71	80	8	34	30	41	17	16
Uczniowie i studenci	69	70	6	33	55	35	36	9
Bezrobotni	74	73	9	46	46	34	11	0
Gospodynie domowe i inni	64	81	10	24	40	50	20	18
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	78	87	4	43	53	39	21	14
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	78	77	7	45	39	35	20	12
sekt. pryw. poza rolnict.	73	85	9	38	49	36	25	18
prywatnym gosp. rolnym	71	92	8	44	32	45	24	12
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	78	86	9	29	37	35	15	6
301-500	70	80	13	34	49	41	22	10
501-900	76	83	7	38	36	38	15	15
901-1200	69	86	4	33	42	43	25	16
Powyżej 1200 zł	74	87	8	40	50	36	28	15
Ocena własnych war. mater.								
Złe	74	82	7	33	38	37	18	11
Średnie	72	83	9	39	39	41	20	14
Dobre	70	82	6	41	47	39	23	17
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	64	77	7	50	28	48	13	19
Raz w tygodniu	70	86	6	35	41	40	20	15
1-2 razy w miesiącu	76	81	9	45	40	41	22	10
Kilka razy w roku	76	78	9	37	47	35	22	13
W ogóle nie uczestniczy	72	81	6	37	46	38	21	20
Poglądy polityczne								
Lewica	79	85	10	41	48	32	23	12
Centrum	67	84	6	38	49	40	25	18
Prawica	74	83	6	41	44	42	23	15
Trudno powiedzieć	71	78	8	35	30	40	12	13

(continued)

Tabela 2 (cd.). 9 - Ludzie bogaci, np. przedsiębiorcy, którzy mają pieniądze

(%)

	9	Ktoś inny	Nikt	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	20	0	0	2	1076
Płeć					
Mężczyźni	19	1	0	2	510
Kobiety	21	0	0	2	566
Wiek					
18-24 lata	23	0	0	1	156
25-34	17	1	0	3	198
35-44	20	0	0	0	168
45-54	22	2	0	1	170
55-64	20	0	1	2	186
65 lat i więcej	21	0	0	2	198
Miejsce zamieszkania					
Wieś	17	1	0	4	402
Miasto do 20 tys.	17	0	0	1	148
20-100 tys.	18	0	0	0	210
101-500 tys.	33	0	0	1	169
501 tys.i więcej mieszk.	19	1	0	1	147
Wykształcenie					
Podstawowe	19	0	0	4	289
Zasadnicze zawodowe	21	1	0	1	275
Średnie	23	1	0	1	362
Wyższe	16	0	1	1	150
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	14	0	0	0	83
Prac.umysł.niż.szczebla	22	3	0	0	80
Pracownicy fiz.- umysł.	17	0	0	1	103
Robotnicy wykwalifikowani	20	1	0	2	120
Robotnicy niewykwalifik.	30	0	0	0	50
Rolnicy	19	2	0	3	57
Pracujący na własny rach.	25	0	0	0	45
Bierni zawodowo					
Renciści	16	0	1	4	98
Emeryci	21	0	0	3	247
Uczniowie i studenci	26	0	0	1	70
Bezrobotni	13	0	0	2	73
Gospodynie domowe i inni	30	2	0	3	49
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	21	0	0	2	134
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	24	2	0	1	91
sekt. pryw. poza rolnict.	19	1	0	0	259
prywatnym gosp. rolnym	20	2	0	2	71
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	18	0	0	3	47
301-500	15	1	0	0	108
501-900	22	0	0	1	200
901-1200	18	1	0	0	147
Powyżej 1200 zł	19	1	0	1	153
Ocena własnych war. mater.					
Złe	19	0	0	2	231
Średnie	20	0	0	2	444
Dobre	21	1	0	1	401
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	22	1	0	1	80
Raz w tygodniu	19	0	0	3	487
1-2 razy w miesiącu	20	0	0	2	179
Kilka razy w roku	22	1	0	1	194
W ogóle nie uczestniczy	23	0	1	0	136
Poglądy polityczne					
Lewica	25	0	0	1	144
Centrum	23	1	0	0	285
Prawica	18	0	0	1	334
Trudno powiedzieć	17	0	1	4	314

Tabela 3. Kto przede wszystkim **udziela obecnie pomocy** ludziom, którzy nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie ze swoimi problemami? Proszę wybrać z podanej listy nie więcej niż cztery instytucje lub grupy osób, które, Pana(i) zdaniem, w największym stopniu pomagają potrzebującym? 1 - Rząd i powołane do tego organizacje i instytucje państwowe; 2 - Władze lokalne - gmina, samorząd terytorialny; 3 - Związki zawodowe; 4 - Kościoły i organizacje kościelne; 5 - Powoływane społecznie fundacje i stowarzyszenia; 6 - Rodzina; 7 - Międzynarodowe organizacje charytatywne działające na terenie Polski; 8 - Przyjaciele, znajomi, sąsiedzi

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	25	61	4	34	33	53	13	34
Płeć								
Mężczyźni	26	60	3	33	32	51	12	34
Kobiety	23	62	4	35	34	55	15	33
Wiek								
18-24 lata	19	52	6	40	41	53	19	41
25-34	29	65	3	31	33	54	13	36
35-44	29	64	5	31	37	56	16	37
45-54	28	62	3	28	38	57	14	32
55-64	17	67	3	38	29	53	11	32
65 lat i więcej	24	57	2	36	24	45	7	25
Miejsce zamieszkania								
Wieś	23	64	2	26	25	56	10	33
Miasto do 20 tys.	28	69	4	29	39	53	15	36
20-100 tys.	26	65	5	42	35	50	11	29
101-500 tys.	22	56	6	39	45	48	24	39
501 tys.i więcej mieszk.	25	47	3	45	32	54	11	31
Wykształcenie								
Podstawowe	23	56	4	28	22	47	9	27
Zasadnicze zawodowe	25	68	3	30	31	59	14	34
Średnie	27	60	4	40	39	51	15	35
Wyższe	23	61	3	40	43	58	16	40
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier.,inteligencja	23	62	6	36	40	62	16	47
Prac.umysł.niż.szczebla	32	61	1	36	42	63	21	37
Pracownicy fiz.- umysł.	29	62	8	32	38	53	17	38
Robotnicy wykwalifikowani	28	58	2	29	29	57	11	35
Robotnicy niewykwalifik.	33	75	2	33	23	56	18	45
Rolnicy	23	68	2	36	27	60	11	35
Pracujący na własny rach.	24	62	2	42	47	35	12	35
Bierni zawodowo								
Renciści	21	68	2	38	31	58	12	27
Emeryci	21	58	3	35	25	46	8	29
Uczniowie i studenci	15	45	6	39	39	49	22	40
Bezrobotni	29	60	4	31	35	45	7	17
Gospodynie domowe i inni	25	72	9	23	42	64	18	29
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	27	65	3	31	46	64	12	49
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	26	63	4	30	37	54	21	38
sekt. pryw. poza rolnict.	30	59	4	36	34	52	16	34
prywatnym gosp. rolnym	20	69	2	36	23	56	11	39
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	26	69	2	19	31	30	7	23
301-500	31	64	5	39	31	49	10	25
501-900	22	67	3	34	30	55	11	34
901-1200	24	62	3	33	37	52	16	30
Powyżej 1200 zł	26	64	3	39	44	54	18	34
Ocena własnych war. mater.								
Złe	25	62	2	31	26	46	7	24
Średnie	23	62	4	33	34	53	13	33
Dobre	26	60	4	37	36	57	17	40
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	21	54	3	61	26	48	9	30
Raz w tygodniu	20	61	3	32	32	54	13	34
1-2 razy w miesiącu	31	71	5	35	33	53	16	33
Kilka razy w roku	26	55	4	28	37	53	15	36
W ogóle nie uczestniczy	33	62	4	32	35	50	11	31
Poglądy polityczne								
Lewica	23	68	4	30	38	59	15	43
Centrum	20	57	3	32	37	53	15	33
Prawica	30	65	4	42	33	54	17	33
Trudno powiedzieć	23	58	4	30	26	49	8	30

(continued)

Tabela 3 (cd.). 9 - Ludzie bogaci, np. przedsiębiorcy, którzy mają pieniądze

(%)

	9	Ktoś inny	Nikt	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	6	2	3	6	1076
Płeć					
Mężczyźni	6	1	4	7	510
Kobiety	6	2	3	5	566
Wiek					
18-24 lata	8	2	2	6	156
25-34	7	3	5	6	198
35-44	7	1	2	3	168
45-54	5	2	2	2	170
55-64	5	1	4	4	186
65 lat i więcej	3	3	5	12	198
Miejsce zamieszkania					
Wieś	5	1	5	6	402
Miasto do 20 tys.	6	1	2	5	148
20-100 tys.	6	3	1	6	210
101-500 tys.	11	1	3	3	169
501 tys.i więcej mieszk.	4	3	4	6	147
Wykształcenie					
Podstawowe	4	2	6	11	289
Zasadnicze zawodowe	5	1	2	3	275
Średnie	8	3	2	4	362
Wyższe	7	1	2	4	150
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	8	0	2	3	83
Prac.umysł.niż.szczebla	9	2	1	1	80
Pracownicy fiz.- umysł.	7	3	2	5	103
Robotnicy wykwalifikowani	4	4	5	6	120
Robotnicy niewykwalifik.	13	2	2	1	50
Rolnicy	5	0	2	7	57
Pracujący na własny rach.	16	0	2	0	45
Bierni zawodowo					
Renciści	3	0	2	4	98
Emeryci	3	3	5	9	247
Uczniowie i studenci	7	0	2	10	70
Bezrobotni	5	2	7	5	73
Gospodynie domowe i inni	5	3	0	4	49
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	4	2	2	2	134
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	5	3	3	4	91
sekt. pryw. poza rolnict.	10	2	3	4	259
prywatnym gosp. rolnym	6	0	5	6	71
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	3	2	3	10	47
301-500	5	3	3	4	108
501-900	4	2	3	6	200
901-1200	8	3	2	2	147
Powyżej 1200 zł	5	1	1	5	153
Ocena własnych war. mater.					
Złe	4	2	6	6	231
Średnie	5	2	3	7	444
Dobre	8	2	2	3	401
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	4	1	5	7	80
Raz w tygodniu	5	3	3	7	487
1-2 razy w miesiącu	5	1	5	5	179
Kilka razy w roku	9	1	3	4	194
W ogóle nie uczestniczy	7	2	2	5	136
Poglądy polityczne					
Lewica	7	2	1	4	144
Centrum	7	2	4	4	285
Prawica	5	1	2	3	334
Trudno powiedzieć	6	2	5	10	314

Tabela 4. Czy, Pana(i) zdaniem, pomoc społeczną w Polsce otrzymuje za dużo osób, za mało osób czy też tyle właśnie, ile jej potrzebuje? 1 - Za dużo osób; 2 - Tyle osób, ile jej potrzebuje; 3 - Za mało osób

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	20	14	42	24	1076
Płeć					
Mężczyźni	19	15	43	24	510
Kobiety	22	13	42	23	566
Wiek					
18-24 lata	14	16	53	16	156
25-34	25	15	40	21	198
35-44	20	16	41	23	168
45-54	23	12	42	23	170
55-64	22	11	41	26	186
65 lat i więcej	18	13	38	31	198
Miejsce zamieszkania					
Wieś	18	14	41	28	402
Miasto do 20 tys.	18	16	43	24	148
20-100 tys.	24	19	43	15	210
101-500 tys.	22	13	41	25	169
501 tys.i więcej mieszk.	23	6	47	23	147
Wykształcenie					
Podstawowe	15	11	47	27	289
Zasadnicze zawodowe	21	15	42	22	275
Średnie	23	14	40	23	362
Wyższe	23	15	41	21	150
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	29	10	33	28	83
Prac.umysł.niż.szczebla	25	16	46	12	80
Pracownicy fiz.- umysł.	15	20	38	27	103
Robotnicy wykwalifikowani	18	15	44	23	120
Robotnicy niewykwalifik.	25	18	29	29	50
Rolnicy	32	10	33	24	57
Pracujący na własny rach.	21	8	50	20	45
Bierni zawodowo					
Renciści	17	12	46	25	98
Emeryci	20	14	39	27	247
Uczniowie i studenci	13	13	58	16	70
Bezrobotni	6	12	61	20	73
Gospodynie domowe i inni	36	13	32	20	49
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	20	11	46	23	134
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	20	26	39	15	91
sekt. pryw. poza rolnict.	23	14	38	25	259
prywatnym gosp. rolnym	34	10	29	26	71
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	5	10	60	25	47
301-500	25	14	48	13	108
501-900	19	12	42	26	200
901-1200	25	22	40	14	147
Powyżej 1200 zł	23	15	36	26	153
Ocena własnych war. mater.					
Złe	17	9	51	23	231
Średnie	20	14	42	24	444
Dobre	23	16	37	24	401
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	21	13	42	24	80
Raz w tygodniu	17	17	42	24	487
1-2 razy w miesiącu	23	13	39	24	179
Kilka razy w roku	23	12	40	24	194
W ogóle nie uczestniczy	25	8	49	19	136
Poglądy polityczne					
Lewica	29	10	43	18	144
Centrum	19	13	45	23	285
Prawica	18	20	45	17	334
Trudno powiedzieć	20	10	36	34	314

Tabela 5. Czy, Pana(i) zdaniem, w Polsce na pomoc osobom i rodzinom, które nie są w stanie radzić sobie samodzielnie: 1 - wydaje się ze środków publicznych zbyt dużo pieniędzy; 2 - wydaje się ze środków publicznych tyle, ile trzeba; 3 - wydaje się ze środków publicznych zbyt mało pieniędzy

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	13	57	22	1076
Płeć					
Mężczyźni	7	13	59	20	510
Kobiety	9	12	55	23	566
Wiek					
18-24 lata	8	13	56	23	156
25-34	11	14	59	16	198
35-44	9	12	62	17	168
45-54	7	11	62	20	170
55-64	9	15	54	22	186
65 lat i więcej	7	9	51	32	198
Miejsce zamieszkania					
Wieś	7	13	57	23	402
Miasto do 20 tys.	11	9	58	22	148
20-100 tys.	10	15	57	18	210
101-500 tys.	8	11	58	23	169
501 tys.i więcej mieszk.	8	12	58	22	147
Wykształcenie					
Podstawowe	5	11	54	30	289
Zasadnicze zawodowe	10	12	60	18	275
Średnie	8	14	59	19	362
Wyższe	15	12	55	18	150
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	14	12	54	20	83
Prac.umysł.niż.szczebla	5	22	63	10	80
Pracownicy fiz.- umysł.	8	17	54	20	103
Robotnicy wykwalifikowani	8	10	61	21	120
Robotnicy niewykwalifik.	5	16	57	22	50
Rolnicy	9	12	54	25	57
Pracujący na własny rach.	13	6	59	22	45
Bierni zawodowo					
Renciści	7	16	56	21	98
Emeryci	8	10	53	30	247
Uczniowie i studenci	6	15	59	21	70
Bezrobotni	8	6	74	12	73
Gospodynie domowe i inni	15	13	48	24	49
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	7	18	62	13	134
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	12	16	58	14	91
sekt. pryw. poza rolnict.	9	12	56	24	259
prywatnym gosp. rolnym	9	14	53	24	71
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	2	13	60	26	47
301-500	16	14	59	10	108
501-900	6	14	58	22	200
901-1200	9	15	57	19	147
Powyżej 1200 zł	13	16	54	18	153
Ocena własnych war. mater.					
Złe	7	10	67	16	231
Średnie	8	13	54	25	444
Dobre	10	13	55	22	401
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	9	11	55	25	80
Raz w tygodniu	8	12	59	21	487
1-2 razy w miesiącu	11	13	56	20	179
Kilka razy w roku	7	15	56	22	194
W ogóle nie uczestniczy	10	10	55	24	136
Poglądy polityczne					
Lewica	12	12	60	17	144
Centrum	8	11	62	19	285
Prawica	10	15	59	16	334
Trudno powiedzieć	6	12	49	33	314

Tabela 6. Jak Pan(i) ocenia, czy z pomocy społecznej w Polsce korzystają przede wszystkim osoby, którym rzeczywiście jest ona potrzebna, czy też raczej takie, które poradziłyby sobie bez niej? 1 - Z pomocy społecznej korzystają tylko osoby naprawdę jej potrzebujące; 2 - Z pomocy społecznej korzystają przede wszystkim osoby naprawdę jej potrzebujące, ale zdarza się, że otrzymują ją również ludzie, którzy poradziłoby sobie bez niej; 3 - Z pomocy społecznej korzystają w podobnym stopniu osoby naprawdę jej potrzebujące i takie, które poradziłyby sobie bez niej; 4 - Z pomocy społecznej korzystają przede wszystkim osoby, które poradziłyby sobie bez niej, a dla naprawdę potrzebujących jej brakuje

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	36	31	17	7	1076
Płeć						
Mężczyźni	9	40	31	15	6	510
Kobiety	10	32	32	20	7	566
Wiek						
18-24 lata	12	47	24	15	3	156
25-34	6	37	32	18	7	198
35-44	11	31	34	19	4	168
45-54	8	41	28	18	5	170
55-64	8	28	34	21	8	186
65 lat i więcej	10	32	34	14	11	198
Miejsce zamieszkania						
Wieś	8	32	34	19	7	402
Miasto do 20 tys.	10	30	32	17	11	148
20-100 tys.	13	39	27	13	7	210
101-500 tys.	7	40	31	20	2	169
501 tys.i więcej mieszk.	8	41	31	15	5	147
Wykształcenie						
Podstawowe	8	31	33	17	12	289
Zasadnicze zawodowe	8	39	28	21	4	275
Średnie	11	36	32	18	3	362
Wyższe	7	39	34	12	7	150
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	7	41	39	10	4	83
Prac.umysł.niż.szczebła	9	41	23	23	4	80
Pracownicy fiz.- umysł.	12	42	30	13	2	103
Robotnicy wykwalifikowani	8	39	26	22	4	120
Robotnicy niewykwalifik.	3	46	31	15	4	50
Rolnicy	13	26	37	19	5	57
Pracujący na własny rach.	6	49	22	13	11	45
Bierni zawodowo						
Renciści	6	26	37	21	10	98
Emeryci	9	30	34	17	10	247
Uczniowie i studenci	17	40	22	18	3	70
Bezrobotni	11	39	25	14	12	73
Gospodynie domowe i inni	5	24	47	22	2	49
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	5	40	36	16	2	134
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	10	43	27	18	2	91
sekt. pryw. poza rolnict.	9	42	26	17	7	259
prywatnym gosp. rolnym	9	30	35	21	4	71
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	12	22	34	25	7	47
301-500	3	38	33	23	3	108
501-900	10	36	28	18	8	200
901-1200	9	36	36	17	3	147
Powyżej 1200 zł	10	43	31	14	2	153
Ocena własnych war. mater.						
Złe	11	30	28	21	8	231
Średnie	7	35	33	18	6	444
Dobre	10	39	31	14	6	401
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	13	36	29	13	9	80
Raz w tygodniu	9	33	33	17	7	487
1-2 razy w miesiącu	10	35	28	22	5	179
Kilka razy w roku	6	37	32	20	4	194
W ogóle nie uczestniczy	9	42	29	11	8	136
Poglądy polityczne						
Lewica	6	38	36	17	2	144
Centrum	10	40	27	18	5	285
Prawica	10	38	30	18	4	334
Trudno powiedzieć	9	28	34	17	13	314

Tabela 7. Jedną z instytucji udzielających pomocy potrzebującym są gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej (opieki społecznej). Udzielają one wsparcia ze środków publicznych osobom i rodzinom, które nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie ze swoimi problemami. Chcielibyśmy dowiedzieć się, co Pan(i) sądzi o pomocy społecznej organizowanej przez państwo i jednostki samorządu terytorialnego (miasta i gminy). Proszę powiedzieć, które z podanych niżej opinii są bliższe Pana(i) poglądom. 1 - Pomoc społeczna powinna być udzielana tylko ludziom najuboższym; 2 - Pomoc społeczna powinna być udzielana każdemu, kto przeżywa trudności, z którymi sobie nie radzi, niezależnie od tego, czy jest biedny czy nie (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	50	4	1076
Płeć				
Mężczyźni	52	45	3	510
Kobiety	41	54	5	566
Wiek				
18-24 lata	43	54	3	156
25-34	43	55	1	198
35-44	47	51	2	168
45-54	46	51	3	170
55-64	51	45	3	186
65 lat i więcej	46	45	9	198
Miejsce zamieszkania				
Wieś	49	46	5	402
Miasto do 20 tys.	45	51	4	148
20-100 tys.	48	50	2	210
101-500 tys.	41	55	3	169
501 tys. i więcej mieszk.	43	54	3	147
Wykształcenie				
Podstawowe	49	46	5	289
Zasadnicze zawodowe	49	47	3	275
Średnie	43	54	3	362
Wyższe	43	54	2	150
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	53	42	5	83
Prac. umysł. niż. szczebla	44	55	1	80
Pracownicy fiz.- umysł.	39	58	3	103
Robotnicy wykwalifikowani	51	49	0	120
Robotnicy niewykwalifik.	60	40	0	50
Rolnicy	56	42	2	57
Pracujący na własny rach.	54	42	4	45
Bierni zawodowo				
Renciści	46	51	3	98
Emeryci	43	47	9	247
Uczniowie i studenci	32	64	4	70
Bezrobotni	46	54	0	73
Gospodynie domowe i inni	43	55	2	49
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	46	51	2	134
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	46	53	1	91
sekt. pryw. poza rolnict.	48	50	2	259
prywatnym gosp. rolnym	54	45	1	71
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	46	51	3	47
301-500	43	56	1	108
501-900	49	46	5	200
901-1200	44	53	3	147
Powyżej 1200 zł	44	54	2	153
Ocena własnych war. mater.				
Złe	45	52	4	231
Średnie	49	47	4	444
Dobre	44	53	3	401
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	49	47	4	80
Raz w tygodniu	44	52	5	487
1-2 razy w miesiącu	52	45	3	179
Kilka razy w roku	44	54	2	194
W ogóle nie uczestniczy	48	49	3	136
Poglądy polityczne				
Lewica	49	50	1	144
Centrum	44	54	2	285
Prawica	44	53	3	334
Trudno powiedzieć	49	44	7	314

Tabela 8. Jedną z instytucji udzielających pomocy potrzebującym są gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej (opieki społecznej). Udzielają one wsparcia ze środków publicznych osobom i rodzinom, które nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie ze swoimi problemami. Chcielibyśmy dowiedzieć się, co Pan(i) sądzi o pomocy społecznej organizowanej przez państwo i jednostki samorządu terytorialnego (miasta i gminy). Proszę powiedzieć, które z podanych niżej opinii są bliższe Pana(i) poglądom. 1 - Pomoc społeczna nie może być zbyt znaczna i powinna kończyć się tak szybko, jak to możliwe, żeby ludzie do niej nie przywykli; 2 - Pomoc społeczna powinna być znaczna i długotrwała, obliczona na niesienie pomocy ludziom tak długo, jak długo sobie nie radzą

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	47	7	1076
Płeć				
Mężczyźni	50	43	7	510
Kobiety	43	51	7	566
Wiek				
18-24 lata	50	45	6	156
25-34	46	48	6	198
35-44	45	52	4	168
45-54	48	48	5	170
55-64	52	41	7	186
65 lat i więcej	38	49	13	198
Miejsce zamieszkania				
Wieś	39	52	9	402
Miasto do 20 tys.	40	54	6	148
20-100 tys.	50	45	4	210
101-500 tys.	54	42	5	169
501 tys. i więcej mieszk.	59	36	6	147
Wykształcenie				
Podstawowe	34	54	12	289
Zasadnicze zawodowe	43	53	4	275
Średnie	52	43	4	362
Wyższe	60	34	6	150
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	64	29	7	83
Prac. umysł. niż. szczebla	60	37	3	80
Pracownicy fiz.- umysł.	51	48	1	103
Robotnicy wykwalifikowani	49	47	4	120
Robotnicy niewykwalifik.	41	56	3	50
Rolnicy	40	54	5	57
Pracujący na własny rach.	62	31	7	45
Bierni zawodowo				
Renciści	39	55	6	98
Emeryci	40	47	12	247
Uczniowie i studenci	44	46	10	70
Bezrobotni	36	61	3	73
Gospodynie domowe i inni	39	55	6	49
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	57	41	2	134
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	48	49	3	91
sekt. pryw. poza rolnict.	55	40	6	259
prywatnym gosp. rolnym	41	55	4	71
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	45	50	5	47
301-500	45	51	4	108
501-900	44	48	8	200
901-1200	52	43	5	147
Powyżej 1200 zł	55	40	5	153
Ocena własnych war. mater.				
Złe	35	56	8	231
Średnie	48	45	7	444
Dobre	50	45	5	401
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	33	56	11	80
Raz w tygodniu	42	52	6	487
1-2 razy w miesiącu	47	46	6	179
Kilka razy w roku	49	42	9	194
W ogóle nie uczestniczy	63	33	4	136
Poglądy polityczne				
Lewica	55	41	4	144
Centrum	46	48	6	285
Prawica	46	50	4	334
Trudno powiedzieć	42	47	11	314

Tabela 9. Jedną z instytucji udzielających pomocy potrzebującym są gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej (opieki społecznej). Udzielają one wsparcia ze środków publicznych osobom i rodzinom, które nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie ze swoimi problemami. Chcielibyśmy dowiedzieć się, co Pan(i) sądzi o pomocy społecznej organizowanej przez państwo i jednostki samorządu terytorialnego (miasta i gminy). Proszę powiedzieć, które z podanych niżej opinii są bliższe Pana(i) poglądom. 1 - Korzystanie z pomocy społecznej jest czymś wyjątkowym, czego raczej należy się wstydzić; 2 - Korzystanie z pomocy społecznej jest czymś naturalnym i może przydarzyć się każdemu

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	10	85	5	1076
Płeć				
Mężczyźni	10	85	5	510
Kobiety	11	85	5	566
Wiek				
18-24 lata	13	84	3	156
25-34	9	89	2	198
35-44	9	88	3	168
45-54	10	85	4	170
55-64	10	81	9	186
65 lat i więcej	12	81	7	198
Miejsce zamieszkania				
Wieś	11	82	6	402
Miasto do 20 tys.	8	83	9	148
20-100 tys.	13	83	3	210
101-500 tys.	7	92	1	169
501 tys. i więcej mieszk.	11	86	3	147
Wykształcenie				
Podstawowe	11	80	9	289
Zasadnicze zawodowe	12	85	3	275
Średnie	11	86	3	362
Wyższe	7	90	4	150
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	6	91	2	83
Prac. umysł. niż. szczebla	17	80	3	80
Pracownicy fiz. - umysł.	12	86	2	103
Robotnicy wykwalifikowani	10	86	4	120
Robotnicy niewykwalifik.	10	87	3	50
Rolnicy	18	79	3	57
Pracujący na własny rach.	2	95	3	45
Bierni zawodowo				
Renciści	12	81	7	98
Emeryci	9	82	9	247
Uczniowie i studenci	13	83	4	70
Bezrobotni	6	91	4	73
Gospodynie domowe i inni	12	82	6	49
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	7	91	2	134
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	14	83	3	91
sekt. pryw. poza rolnict.	10	87	4	259
prywatnym gosp. rolnym	14	82	4	71
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	1	94	5	47
301-500	13	83	4	108
501-900	11	81	7	200
901-1200	8	89	2	147
Powyżej 1200 zł	8	90	3	153
Ocena własnych war. mater.				
Złe	11	84	5	231
Średnie	9	85	6	444
Dobre	11	85	4	401
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	12	82	6	80
Raz w tygodniu	10	85	5	487
1-2 razy w miesiącu	11	86	4	179
Kilka razy w roku	11	84	5	194
W ogóle nie uczestniczy	10	85	5	136
Poglądy polityczne				
Lewica	6	90	4	144
Centrum	9	88	3	285
Prawica	11	84	4	334
Trudno powiedzieć	13	80	7	314

Tabela 10. Jedną z instytucji udzielających pomocy potrzebującym są gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej (opieki społecznej). Udzielają one wsparcia ze środków publicznych osobom i rodzinom, które nie są w stanie samodzielnie poradzić sobie ze swoimi problemami. Chcielibyśmy dowiedzieć się, co Pan(i) sądzi o pomocy społecznej organizowanej przez państwo i jednostki samorządu terytorialnego (miasta i gminy). Proszę powiedzieć, które z podanych niżej opinii są bliższe Pana(i) poglądom. 1 - Pomoc społeczna powinna być oferowana przede wszystkim w formie zasiłków finansowych; 2 - Pomoc społeczna powinna być oferowana przede wszystkim w formie konkretnej pomocy rzeczowej lub różnych usług odpowiadających indywidualnej sytuacji (opiekuńczych, leczniczych, edukacyjnych, doradczych i in.) (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	74	10	1076
Płeć				
Mężczyźni	15	76	9	510
Kobiety	17	73	10	566
Wiek				
18-24 lata	19	76	5	156
25-34	17	76	7	198
35-44	11	81	8	168
45-54	16	75	9	170
55-64	16	72	12	186
65 lat i więcej	18	66	16	198
Miejsce zamieszkania				
Wieś	17	71	12	402
Miasto do 20 tys.	19	69	12	148
20-100 tys.	16	78	6	210
101-500 tys.	19	72	10	169
501 tys. i więcej mieszk.	6	87	7	147
Wykształcenie				
Podstawowe	18	68	15	289
Zasadnicze zawodowe	21	70	9	275
Średnie	14	77	8	362
Wyższe	7	88	5	150
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	2	94	3	83
Prac. umysł. niż. szczebla	7	88	6	80
Pracownicy fiz.- umysł.	21	73	6	103
Robotnicy wykwalifikowani	17	69	14	120
Robotnicy niewykwalifik.	17	79	4	50
Rolnicy	18	71	11	57
Pracujący na własny rach.	6	85	10	45
Bierni zawodowo				
Renciści	24	67	8	98
Emeryci	15	68	17	247
Uczniowie i studenci	17	76	7	70
Bezrobotni	24	73	4	73
Gospodynie domowe i inni	25	66	9	49
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	10	85	5	134
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	20	75	5	91
sekt. pryw. poza rolnict.	12	78	10	259
prywatnym gosp. rolnym	14	77	9	71
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	30	61	9	47
301-500	21	73	6	108
501-900	17	70	13	200
901-1200	13	77	10	147
Powyżej 1200 zł	11	84	5	153
Ocena własnych war. mater.				
Złe	22	69	9	231
Średnie	18	71	12	444
Dobre	11	81	8	401
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	17	72	11	80
Raz w tygodniu	17	71	12	487
1-2 razy w miesiącu	11	81	8	179
Kilka razy w roku	18	76	7	194
W ogóle nie uczestniczy	16	77	7	136
Poglądy polityczne				
Lewica	16	76	8	144
Centrum	17	74	9	285
Prawica	14	78	8	334
Trudno powiedzieć	18	69	14	314